

УДК 377.3.015.311

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-4\(211\)-49-55](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-4(211)-49-55)

Попелишкіна Анастасія Володимирівна,
аспірантка кафедри професійної освіти,
дизайну та безпеки життєдіяльності,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка, Україна

Popelyshkina Anastasia,
graduate student of the Department
of Professional Education, Design and Life Safety,
Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

E-mail: popelyshkina_a@i.ua

ORCID iD <https://orcid.org/0009-0001-0694-6644>

Цина Андрій Юрійович,
доктор педагогічних наук, професор, професор,
завідувач кафедри теорії і методики технологічної освіти,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка, Україна

Tsina Andriy,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor,
Head of the Department of Theory and
Methods of Technological Education,
Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

E-mail: ajut1959@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-8353-9153>

РЕАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНОЇ МОДЕЛІ ОСОБИСТОСТІ СПЕЦІАЛІСТА В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

- A** Аналізуються питання професійної діяльності фахівців для створення сучасної моделі особистості спеціаліста, розвитку теорії професійної (професійно-технічної) освіти шляхом реалізації педагогічних цілей із підвищення ефективності особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців. Доведено, що ефективність створення моделі спеціаліста залежить від можливості прямого переведення отриманих даних із галузі діяльності у галузь параметрів особистості, коли з діяльності виділяються відповідні переліки знань, умінь, виявів особистісних якостей. Зазначені переліки разом складають таку характеристику спеціаліста, як його ідеальний особистісно-професійний потенціал, що визначається необхідними і достатніми для компетентного виконання професійних функцій соціально-професійними умовами, соціально-практичною і психологічною сферами діяльності. Визначено, що особистісно-професійний потенціал фахівця і широта застосування ним професійно-значущих компетентностей у професійній діяльності визначають ієрархічний характер моделі фахівця. П'ять сфер особистісно-професійного розвитку фахівця (складників його професійного потенціалу) і три види компетенцій у поєднанні та взаємовпливі створюють індивідуальний стиль його професійної діяльності. Визначені особливості поетапного використання освітніх моделей для нарощування особистісно-професійного потенціалу фахівця: на першому – когнітивно орієнтованому – етапі професійної підготовки, коли в учнів-першокурсників відбувається адаптація до навчання в умовах закладу професійної (професійно-технічної) освіти, формуються навчальні вміння; на другому (основному) – діяльно орієнтованому – етапі професійної підготовки учні 2-го курсу оволодівають виконанням завдань у типових навчально-професійних ситуаціях; на третьому (завершальному) – особистісно орієнтованому – етапі професійна підготовка учнів 3-го курсу здійснюється в наближених до виду майбутньої професійної діяльності на засадах індивідуального вибору. Аналізуються можливості та ідеї щодо формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх фахівців.

Ключові слова: особистість; фахівець; спеціаліст; потенціал; професійна діяльність; професійна; професійно-технічна освіта; модель

Implementation of the modern model of the personality of a specialist in vocational (vocational and technical) education institutions

S The article analyzes the issues of the professional activity of specialists for the creation of a modern model of the personality of a specialist, the development of the theory of professional (vocational and technical) education through the implementation of pedagogical goals to increase the effectiveness of personally oriented professional training of future specialists. It has been proven that the effectiveness of creating a model of a specialist depends on the ability to directly transfer the data obtained from the field of activity to the field of personality parameters, when appropriate lists of knowledge, skills, and manifestations of personal qualities are distinguished from the activity. The specified lists together make up such a characteristic of a specialist as his ideal personal and professional potential, which is determined by the social and professional conditions necessary and sufficient for the competent performance of professional functions, social, practical, and psychological spheres of activity. It was determined that the personal and professional potential of a specialist and the breadth of his application of professionally significant competencies in professional activity determine the hierarchical nature of the specialist model. Five spheres of personal and professional development of a specialist (components of his professional potential) and three types of competences along with mutual influence create an individual style of his professional activity. Specific features of the step-by-step use of educational models for building up the personal and professional potential of a specialist are identified: at the first – cognitively oriented – stage of professional training, when first-year students adapt to learning in the conditions of a professional (vocational-technical) education institution, learning skills are formed; at the second (main) – activity-oriented – stage of professional training, students of the 2nd year master the performance of tasks in typical educational and professional situations; at the third (final) – personally oriented – stage, professional training of 3rd-year students is carried out in conditions close to the type of future professional activity on the basis of individual choice. The possibilities and ideas regarding the formation of an individual style of professional activity for future specialists are analyzed.

Keywords: personality; specialist; specialist; potential; professional activity; professional; vocational and technical education; model

Актуальність проблеми. Сучасна емпірична картина професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) є неповною та існує лише у вигляді її результируючих цілей у державних освітніх стандартах. За словами президента НАПН України В. Кременя, сучасній освіті бракує моделювання освітньо-інформаційного середовища майбутнього, вірогідних сценаріїв його сутнісного розвитку [4, с. 5]. Узагальнена модель діяльності сучасного спеціаліста містить відомості про основні вимоги, тенденції сфери та ефективність його використання на конкретних робочих місцях.

Емпіричний підхід до адекватного, безпосереднього і повного вивчення діяльності спеціаліста має об'єктом дослідження сфери діяльності, у якій функціонує випускник закладу П(ПТ)О. Виявлення суттєвих ознак діяльності майбутнього фахівця методом моделювання сприятиме подоланню чинників негативного впливу на професійну (професійно-технічну) освіту.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. У побудові моделей фахівця, його професійної діяльності та підготовки в закладах П(ПТ)О спираємося на дослідження і публікації, у яких розкриваються визначення моделі як спрощеного і схематизованого прототипу оригіналу

(О. Коберник [3], С. Добронравова, О. Руденко [5]), моделювання спеціаліста як джерело вибору й обґрунтування змісту професійної освіти, сутність поняття «модель спеціаліста», загальна методологія та методика створення такої моделі (О. Пономарьов, С. Заветний [9], І. Сабатовська, С. Бобокало [10]), моделювання процесів професійної діяльності різних видів, вихідні нормативи моделювання галузі П(ПТ)О (О. Джеджула [2], В. Стинська [11]), професійний потенціал фахівця (С. Трипольська, І. Підласий [8], Д. Білай [1]), рівні сформованості його особистісних проявів, динаміка змін особистісно-сміслових рівнів у розвитку особистісно-професійних якостей фахівця (М. Чобітько [14]), класифікація професійно-значущих компетентностей (І. Ткаченко, А. Ткаченко [12]).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Необхідність моделювання особистості, професійної діяльності та підготовки фахівців обумовлюється двома причинами. По-перше, у ситуації євроінтеграції вітчизняної освіти, запровадження кредитно-трансферної системи організації навчання у закладах П(ПТ)О необхідно глибше проаналізувати напрями і шляхи подальшого вдосконалення і розвитку особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців. По-друге, актуальною є

потреба в розробленні оновлених державних освітніх стандартів для проектування й організації ступеневої професійної підготовки спеціалістів у закладах П(ПТ)О.

Метою статті є розкриття питань визначення й уточнення інформації з різних аспектів професійної діяльності фахівців як перший крок на шляху створення сучасної моделі особистості спеціаліста, розвиток теорії П(ПТ)О шляхом реалізації педагогічних цілей із підвищення ефективності особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців.

Викладення основного матеріалу. Побудова моделі особистості спеціаліста як метод дослідження має найближчою метою складання професіограм для визначення посадових обов'язків і розроблення кваліфікаційних характеристик фахівців. Аналіз професійної діяльності ґрунтується на дослідженні інформації з економіки і психології праці та професійної педагогіки. Економіка праці розкриває професійно-кваліфікаційну структуру праці, кваліфікаційний потенціал працівника, організацію і нормування праці. Психологія праці сприяє розумінню сутності кожного елементу її структури. Професійна галузь знань обумовлює розкриття трудових функцій, які забезпечують професійну діяльність.

Ефективність створення моделі спеціаліста залежить від можливості прямого переведення отриманих даних із галузі діяльності у галузь параметрів особистості, коли з діяльності виділяються відповідні переліки знань, умінь, виявів особистісних якостей. Зазначені переліки разом складають таку характеристику спеціаліста, як його ідеальний особистісно-професійний потенціал (від лат. *potencia* – узагальнена здатність, можливість, сила), що визначається необхідними і достатніми для компетентного виконання професійних функцій соціально-професійними умовами, соціально-практичною і психологічною сферами діяльності.

Професійний потенціал І. Підласий, С. Трипольська [8, с. 5] називають визначальною, стрижневою характеристикою фахівця, спроможністю професійно бачити, розуміти, ставити й вирішувати фахові проблеми. Ця професійна спроможність визначається системою природних і набутих якостей.

Професійний потенціал, за І. Білай [1], повинен відповідати меті процесу праці спеціаліста і не

бути недостатнім для цього, забезпечуючи єдність у виконанні професійної діяльності фахівця, проявів його природних нахилів, ставлення до професійної діяльності, набутої компетентності та професіоналізму. Формування особистісно-професійного потенціалу нині виступає головною метою професійної підготовки фахівців.

Реальні зміст і рівень сформованості у спеціаліста особистісно-професійного потенціалу визначають рівень його кваліфікації, цінність особистості для суспільства як фахівця.

Професійно-особистісний потенціал виступає ядром особистості, яке обумовлює всі її прояви й існує у вигляді складної системи готовності, здатності й можливості компетентно і професійно діяти в обраній спеціалістом сфері професійної діяльності. Стійкість прояву особистісних властивостей, їхня єдність у залежності від поєднання між собою та діяльнісна активність якісно характеризують, за визначенням Н. Побірченко, психологічний ресурс особистості, який забезпечує неповторність й унікальність професійних досягнень [7]. Поняття «психологічний ресурс» є складником поняття «потенціал особистості», охоплюючи три з чотирьох компонентів особистості: спрямованість особистості, її психологічні можливості і психофізіологічні особливості. Четвертий компонент особистості – досвід професійної діяльності, у якій особистість формується та набуває професійної освіченості й досягнень, – є водночас умовою розвитку і результатом застосування власного психологічного ресурсу.

Виражені у системі знань, умінь і проявів особистісних якостей, що обумовлюють ефективність професійної діяльності майбутнього фахівця, компетентності розкривають вимоги до кінцевого результату професійної підготовки його особистості. У розгорнутому вигляді ці вимоги виражені у вигляді моделі особистості фахівця, яка формально розкриває найсуттєвіші узагальнені ознаки мети професійної підготовки майбутніх спеціалістів у закладах П(ПТ)О.

Особистісно-професійний потенціал фахівця і широта застосування ним професійно-значущих компетентностей у професійній діяльності визначають ієрархічний характер моделі фахівця. П'ять сфер особистісно-професійного розвитку фахівця (складників його професійного потенціалу) і три види компетенцій у поєднанні та

взаємовпливі створюють індивідуальний стиль його професійної діяльності. Схематично цю ієрархію представлено на рис. 1, яка складається в людині, що прагне до найкращого здійснення своєї діяльності.

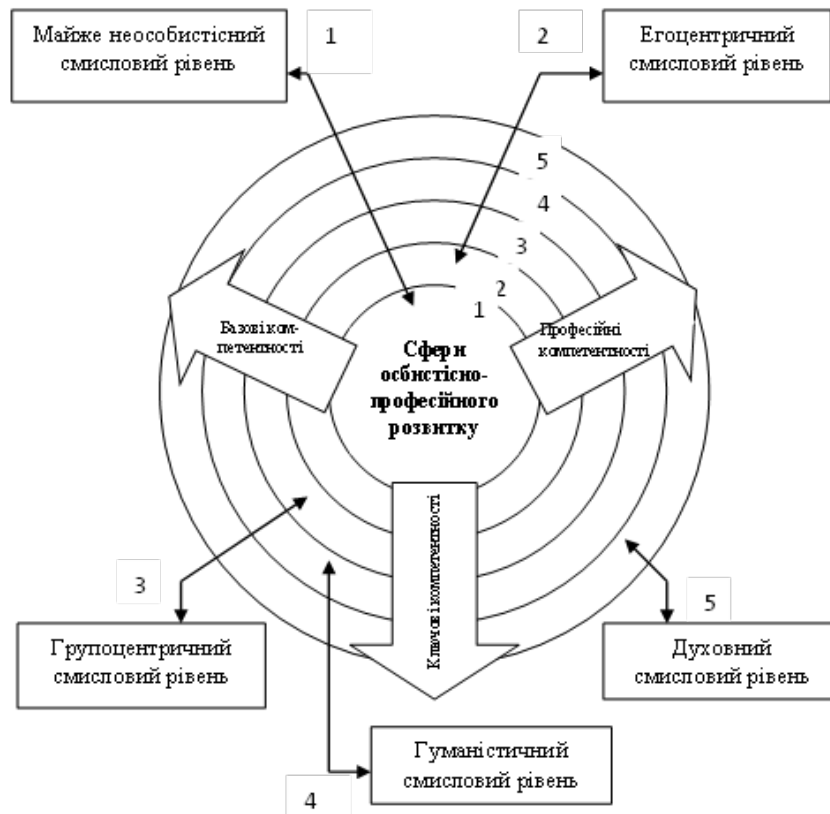

Рис. 1. Структура моделі особистості спеціаліста

Побудована модель спеціаліста може бути використана для організації конкретних заходів із реформування освітнього процесу, тобто для змін у підготовці фахівців. Виявлення динамічних змін у структурі і змісті професійно-значущих компетентностей і якостей особистості спеціаліста спричинює нові вимоги до динамічного процесу нарощування професійно-особистісного потенціалу майбутнім фахівцем під час навчання у закладі П(ПТ)О.

Розроблена нами модель спеціаліста є основою для подальшого проектування моделі особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців як основи концепції розвитку спеціальностей, освітньо-кваліфікаційних характеристик, освітньо-професійної програми й організації професійної підготовки спеціаліста, яка спрямована на його особистісний розвиток.

Аналіз сучасних педагогічних досліджень і пропозиції МОН України щодо змін у підходах до підготовки майбутніх фахівців дозволяють визначити низку завдань із підвищення ефективності професійної підготовки випускників закладів П(ПТ)О:

1. Розроблення методики визначення рівня початкової професійної підготовки майбутнього фахівця.

2. Диференційований підхід до учнів у процесі професійної підготовки, що спирається на психолого-педагогічний потенціал особистості майбутнього фахівця.

Мету особистісно орієнтованої освіти сучасна педагогіка бачить не у формуванні особистості з наперед заданими властивостями, а у цілісному її розвитку в умовах повноцінного сприяння становленню психологічного потенціалу людини, здійснення її потреб у самореалізації [3; 13]. Як освітня парадигма особистісно орієнтована освіта матиме практичне застосування за її опори на науково обґрунтовану теорію, яка переконливо пояснює і прогнозує явища реальної педагогічної практики. Така освіта реалізується попередніми психолого-педагогічними концепціями, які себе позитивно зарекомендували на практиці.

Проектування процесуальної моделі професійної підготовки фахівців С. Вітвицька вважає за необхідне доповнювати етапом

особистісної підготовки (виховання особистості майбутнього спеціаліста, його самовизначення), який розкриває умови і детермінанти формування певних особистісних якостей [6]. Результативність процесу формування особистості майбутнього фахівця під час професійної підготовки залежить від коректності та ефективності дій викладачів як організаторів педагогічних ситуацій.

Презентацію викладачем своєї особистості М. Чобітько вважає дієво-ефективною, головним чином, на початкових етапах професійної підготовки майбутнього фахівця і визначають поступове зменшення інтенсивності її безпосереднього впливу на вищих ступенях освіти [14]. Це явище ним пояснюється поступовим нарощуванням (термін М. Чобітька) під час професійної підготовки майбутнього спеціаліста його особистісно-професійного потенціалу, який проявляється в здатності до саморегуляції своєї освітньої діяльності, розумінні своїх можливостей і у появі готовності до самовизначення своєї подальшої освітньої траєкторії.

У цьому плані становлять інтерес вивчення взаємозв'язку навчальної діяльності та професійного розвитку особистості, обґрунтування доцільності поетапного використання перевірених практикою моделей освіти в напрямі поступового нарощування особистісно-професійної самостійності учнів.

На першому – когнітивно орієнтованому – етапі професійної підготовки, коли в учнів-першокурсників відбувається адаптація до навчання в умовах закладу П(ПТ)О, формуються навчальні вміння й закладаються основи взаємовідносин із суб'єктами процесу цієї підготовки, навчально-педагогічні технології авторитарно визначаються і пристосовуються викладачами до індивідуально-психологічних особливостей здобувачів освіти як об'єктів педагогічної дії. Такі цільові впливи спрямовані на поступове формування в учнів нових соціальних особистісних якостей, серед яких провідною є «самість» як самостійність, на розвиток і коригування наявних генетичних якостей, які разом із набуттям професійно значущих знань і вмінь сприяють становленню базових і ключових компетентностей майбутнього спеціаліста.

На другому (основному) – діяльнісно орієнтованому – етапі професійної підготовки учні 2-го курсу оволодівають виконанням завдань

у типових навчально-професійних ситуаціях, узагальненими способами навчально-професійної діяльності шляхом суб'єкт-суб'єктної взаємодії з викладачами в реалізації навчальних технологій: разом визначають і адаптують до індивідуального пізнавально-професійного потенціалу особистості учня сприятливий темп навчання, а сформовані на попередньому етапі соціальні та генетичні особистісні якості починають чинити зворотні впливи на динаміку формування професійних знань і вмінь, виступаючи рівнозначними чинниками в процесі формування професійних, базових і ключових компетентностей майбутнього фахівця.

На третьому (завершальному) – особистісно орієнтованому – етапі професійна підготовка учнів 3-го курсу здійснюється в наближених до виду майбутньої професійної діяльності умовах на засадах індивідуального вибору, на підставі набутого на попередніх двох етапах особистісно-професійного потенціалу, індивідуальної освітньої траєкторії шляхом об'єкт-суб'єктної взаємодії з педагогами, коли викладач і дисципліна, яку він викладає, стають об'єктом вибору студента з низки можливих. Технології навчання ґрунтуються на саморегуляції здобувачем власної професійної підготовки. Соціально-генетичні якості особистості учня як складники базових компетенцій відіграють визначальну роль у процесі саморегуляції на завершальному етапі професійної підготовки із формування спеціальних компетентностей майбутнього фахівця.

На різних етапах включення майбутнього спеціаліста у професію мотиваційна сфера професійної діяльності є неоднаковою. На початковому етапі професійної підготовки когнітивно орієнтованими засобами формуються інтерес до змісту майбутньої професії, усвідомлення її соціального значення, розуміння місії фахівця, певні професійні очікування і прагнення ввійти у професійне середовище професійної галузі. На основному етапі засобами діяльнісно орієнтованої освіти здійснюється адаптаційне пристосування особистості майбутнього фахівця до професії, а засобів навчання – до пізнавальних можливостей учнів; уточнення своїх професійних прагнень і початкове прийняття майбутньої спеціалізації на підставі досягнутого рівня фахової підготовки. На заключному етапі відбувається особистісно

орієнтоване коригування мотивів і цілей оволодіння майбутньою спеціалізацією і здійснення професійної діяльності, зміцнюються мотиви її реалізації і виникають мотиви самореалізації власного особистісно-професійного потенціалу.

Формування індивідуального стилю професійної діяльності у період професійної підготовки майбутнього фахівця відіграє визначальну роль у становленні його професійної компетентності й забезпечує успішність майбутньої професійної діяльності. Оволодіння в умовах закладу П(ПТ)О індивідуальним стилем професійної діяльності, що відповідає психологічному типу особистості, нівелює вплив типу особистості на успішність цієї діяльності в умовах виробництва. Тобто, на будь-якому психологічному фоні особистісних проявів фахівця, професійна діяльність може успішно виконуватися, що створює враження нібито відсутності впливу психологічного типу особистості на результативність професійної діяльності, хоча цей вплив уже було реалізовано раніше шляхом свідомого (або стихійного) становлення індивідуального стилю майбутнього фахівця ще на етапі його професійної підготовки у закладі П(ПТ)О.

Урахування типологічних розбіжностей особистісних проявів є умовою формування й підвищення компетентності та професіоналізму майбутнього фахівця. Однаково висока успішність професійної діяльності фахівців із різними особистісно-типологічними проявами є можливою при оволодінні технологіями професійної діяльності, що відповідають психологічному типу їхніх особистостей і, отже, визначають індивідуальний стиль їхньої професійної діяльності.

Життєздатність моделі особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутнього спеціаліста визначається розмаїттям педагогічних технологій, здатних гнучко охопити процес навчання професійній діяльності. Застосування сукупності таких технологій під час професійної підготовки фахівця поступово формує індивідуальний стиль його професійної діяльності, який виявляється у здатності успішно досягати її результатів, визначених державними освітніми стандартами. Викладач закладу П(ПТ)О, який володіє широким арсеналом технологій особистісно-педагогічного впливу на особистість учня, здатен по-різному

організувати освітній процес. Залежно від отриманих результатів він може змінювати свої дії, щоб не реагувати на складні ситуації простим повторенням того, що було вже раніше зроблено.

Висновки з даного дослідження. Обґрунтована модель особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутнього спеціаліста побудована на теоретико-методологічних засадах цієї підготовки, сутність яких становлять концептуальні положення з визначення напрямів педагогічних технологій, а також закономірності поетапного професійного становлення особистості.

Модель особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутнього фахівця ґрунтується також на структурних концепціях особистісно-професійного розвитку, які переконливо пояснюють і прогнозують явища педагогічної практики та визначають педагогічні технології формування індивідуального особистісно-професійного потенціалу майбутнього спеціаліста.

Перспективи подальших розвідок полягають у вивченні ефективності технологій навчання, що мають потенціал психологічної підтримки учнів закладів П(ПТ)О, у дослідженні особливостей педагогічних технологій формування особистісно-професійного потенціалу майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. Білай Д. Професійний потенціал фахівця сфери послуг як чинник його особистісно-професійного розвитку». *Збірник наукових праць SCIENTIA*. 2021. Том. 1. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/article/view/17202> (дата звернення: 13 травня 2023 р.).
2. Джеджула О. М. Теорія і методика графічної підготовки студентів інженерних спеціальностей вищих навчальних закладів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2007. 41 с.
3. Коберник О. М. Моделювання виховної системи школи як умова самореалізації особистості школяра. *Моделі розвитку сучасної української школи* : матеріали наук.-практ. конф. (Черкаси-Сахнівка, 11–13 жовтня, 2007 р.). Київ : СПД Богданова А. М., 2007. С. 47–56.
4. Кремень В. Біла книга національної освіти України. *Освіта України*. 2009. № 57/58. С. 5.
5. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін.; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). Київ : ВПЦ "Київський університет", 2018. 607 с.
6. Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів : монографія / за ред. С. С. Вітвицької. Житомир : Вид-ць О.О. Євенок, 2019. 304 с.

7. Педагогічна і психологічна науки в Україні : зб. наук. праць до 15-річчя АПН України : у 5 т. Київ : Педагогічна думка, 2007. Т. 5: Неперервна професійна освіта: теорія і практика. 392 с.

8. Підласий І., Трипольська С. Формування професійного потенціалу як мета підготовки вчителя. *Рідна школа*. 1998. № 1. С. 3–8.

9. Пономарьов О. С., Заветний С. О. Модель соціальної складової професійної діяльності фахівця. Харків : НТУ «ХПІ», 2008. 47 с.

10. Сабатовська І. С., Бобокало С. В. Моделювання професійної діяльності майбутніх викладачів в умовах магістерської підготовки. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*. 2019. № 2. С. 22–27.

11. Стинська В. Моделювання професійної діяльності майбутніх викладачів закладів вищої освіти. *Нові технології навчання*. 2020. № 94. С. 321–325.

12. Ткаченко І., Ткаченко, А. Компетентнісний підхід у навчальній діяльності ВНЗ. *Молодий вчений*. 2021. № 5 (93). С. 69–72.

13. Цина А. Ю. Сутність та структура особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування. *Молодь і ринок*. 2021. №7/8 (193-194). С. 18–23.

14. Чобітько М. Г. Особистісно-орієнтована професійна підготовка майбутнього вчителя: теоретико-методологічний аспект : монографія. Черкаси : Брама-Україна, 2006. 506 с.

References

1. Bilay, D. (2021). Profesiynnyu potentsial fakhivtsya sfery posluh yak chynnyk yoho osobystisno-profesiynoho rozvytku [Professional potential of a specialist in the field of services as a factor in his personal and professional development]. *Zbirnyk naukovykh prats SCIENTIA [Collection of scientific papers SCIENTIA]*, 1. Retrieved from <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/article/view/17202> [in Ukrainian].

2. Dzhedzhula, O. M. (2007). *Teoriya i metodyka hrafichnoyi pidhotovky studentiv inzhenernykh spetsialnostey vyshchyykh navchalnykh zakladiv [Theory and methodology of graphic training of students of engineering majors of higher educational institutions]*. (Extended abstract of D diss.). Ternopil [in Ukrainian].

3. Kobernyk, O. M. (2007). Modelyuvannya vykhovnoyi systemy shkoly yak umova samorealizatsiyi osobystosti shkolyara [Modeling the educational system of the school as a condition for the self-realization of the student's personality]. In *Modeli rozvytku suchasnoyi ukrayinskoyi shkoly [Development models of the modern Ukrainian school]*: materialy nauk.-prakt. konf. (pp. 47-56). Kyiv: SPD Bohdanova A. M. [in Ukrainian].

4. Kremen, V. (2009). Bila knyha natsionalnoyi osvity Ukrayiny [White book of national education of Ukraine]. *Osvita Ukrayiny [Education of Ukraine]*, 57/58, 5 [in Ukrainian].

5. Dobronravova, I. S., & Rudenko, O. V. (Eds.). (2018). *Metodolohiya ta orhanizatsiya naukovykh doslidzhen [Methodology and organization of scientific research]*: navch. posib. Kyiv: VPTS "Kyivskyi universytet" [in Ukrainian].

6. Vitvytska, S. S. (Ed.). (2019). *Modelyuvannya profesiyanoi pidhotovky fakhivtsiv v umovakh yevrointehratsiynnykh protsesiv [Modeling of professional training of specialists in the conditions of European integration processes]*: monohrafiya. Zhytomyr: Vyd. O.O. Yevenok [in Ukrainian].

7. *Pedahohichna i psykholohichna nauky v Ukrayini [Pedagogical and psychological sciences in Ukraine]*: zb. nauk. prats do 15-richchya APN Ukrayiny. (2007). (Vol. 5: Neperervna profesiyna osvita: teoriya i praktyka). Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].

8. Pidlasyi, I., & Trypolska, S. (1998). Formuvannya profesiynoho potentsialu yak meta pidhotovky vchytelya [Formation of professional potential as a goal of teacher training]. *Ridna shkola [Native school]*, 1, 3-8 [in Ukrainian].

9. Ponomarov, O. S., & Zavyetnyi, S. O. (2008). *Model sotsialnoyi skladovoyi profesiynoyi diyalnosti fakhivtsya [A model of the social component of a specialist's professional activity]*. Kharkiv: NTU "KHPI" [in Ukrainian].

10. Sabatovska, I. S., & Bobokalo, S. V. (2019). Modelyuvannya profesiyanoi diyalnosti maybutnikh vykladachiv v umovakh mahisterskoyi pidhotovky [Modeling of the professional activity of future teachers in the conditions of master's training]. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*, 2, 22-27 [in Ukrainian].

11. Stynska, V. (2020). Modelyuvannya profesiyanoi diyalnosti maybutnikh vykladachiv zakladiv vyshchoyi osvity [Modeling the professional activity of future teachers of higher education institutions]. *Novi tekhnolohiyi navchannya [New learning technologies]*, 94, 321-325 [in Ukrainian].

12. Tkachenko, I., & Tkachenko, A. (2021). Kompetentnisnyy pidkhid u navchalniy diyalnosti VNZ [Competency approach in educational activities of universities]. *Molodyi vchenyi [A young scientist]*, 5 (93), 69-72 [in Ukrainian].

13. Tsyna, A. Yu. (2021). Sutnist ta struktura osobystisno oriyentovanoi profesiyanoi pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv sfery obsluhovuvannya [The essence and structure of personally oriented professional training of future specialists in the field of service]. *Molod i rynek [Youth and the market]*, 7/8 (193/194), 18-23 [in Ukrainian].

14. Chobitko, M. H. (2006). *Osobystisno-oriyentovana profesiyna pidhotovka maybutnoho vchytelya: teoretyko-metodolohichnyy aspekt [Personal-oriented professional training of the future teacher: theoretical and methodological aspect]*: monohrafiya. Cherkasy: BraMa-Ukrayina [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції авторського матеріалу: 15.06.2023